

STRATEGIA DE IMPLEMENTARE A STANDARDELOR BASEL III ÎN REPUBLICA MOLDOVA PRIN PRISMA CADRULUI LEGISLATIV EUROPEAN (CRD IV)

Capitolul I. Situația actuală a sectorului bancar din Republica Moldova. Rolul Băncii Naționale a Moldovei în reglementarea și supravegherea sectorului bancar

Banca Națională a Moldovei (BNM) este banca centrală a Republicii Moldova, al cărei obiectiv fundamental, conform Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei nr.548-XIII din 21 iulie 1995, este asigurarea și menținerea stabilității prețurilor.

Conform Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei, BNM este autoritatea publică care reglementează, supraveghează și licențiază activitatea instituțiilor financiare¹, inclusiv a băncilor². În acest scop, BNM este împuternicită să emită acte normative și să întreprindă acțiunile necesare pentru a-și exercita atribuțiile ce decurg din legislație, prin acordarea de licențe băncilor și elaborarea de standarde de supraveghere a acestora, să solicite informații și să efectueze, prin intermediul inspectorilor săi, verificări asupra activității băncilor în vederea eliminării neconformărilor depistate și să aplice măsuri de remediere și sancțiuni prevăzute de Legea instituțiilor financiare.

Cadrul legal în baza căruia Banca Națională a Moldovei reglementează activitatea băncilor este reprezentat de Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995 (LIF) și de un set de acte normative (regulamente, instrucțiuni) emise de BNM. Legea menționată determină cerințele aplicate de BNM în procesul de licențiere a băncilor, de organizare și administrare a acestora, de efectuare a operațiunilor, de raportare, de impunere a măsurilor de remediere, a sancțiunilor, de lichidare a băncilor.

În mare parte, reglementările bancare existente actualmente în Republica Moldova reflectă setul inițial de standarde internaționale (Basel I), care pe plan mondial a fost introdus în anii '80 ai secolului trecut. Basel I avea ca scop introducerea noțiunii de "capital reglementat" și stabilea cerința de capital pentru bănci. Cerința de capital reprezenta, la acel moment, necesarul de capital pentru a absorbi eventualele pierderi din expunerile (activele) unei bănci. Prevederile Basel I erau relativ simple și acopereau doar riscul de credit aferent activității băncii. Totodată, Basel I a introdus conceptul de supraveghere bancară și a stabilit că toate băncile, nu doar cele active pe piețe internaționale, urmează a fi supravegheate.

Sectorul financiar și reglementările Basel I

---

¹ Instituție financiară - persoană juridică care prin activitatea sa acceptă depozite sau echivalente ale acestora, ce nu sunt transferabile prin diferite instrumente de plată, și care utilizează aceste mijloace total sau parțial pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul său cont și risc.

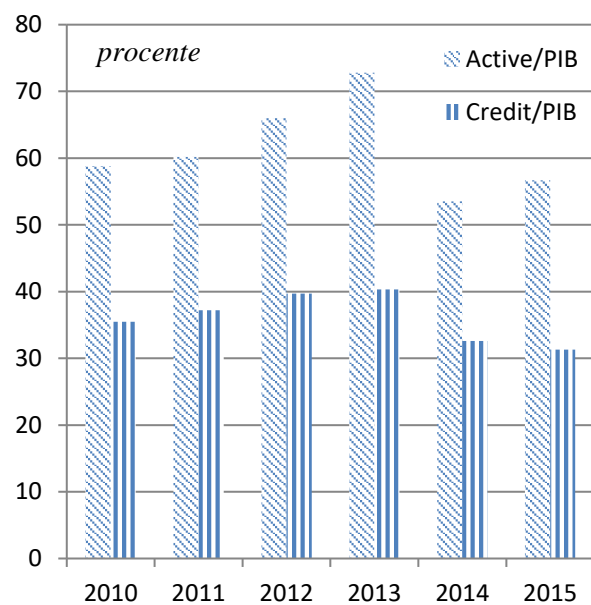
² Bancă - acea instituție financiară care prin activitatea sa acceptă de la persoane fizice sau juridice depozite sau echivalente ale acestora, ce sunt transferabile prin diferite instrumente de plată, și care utilizează aceste mijloace total sau parțial pentru a acorda credite sau a face investiții pe propriul său cont și risc.

La sfârșitul anului 2015, moment în care BNM a inițiat procesul de implementare a pachetului Basel III, activele sectorului bancar al Republicii Moldova constituiau 69.1 miliarde lei (decembrie 2015), reprezentând 56.7 la sută din PIB și indicau un grad redus de intermediere financiară (Graficul nr. 1). Structura acestui sector cuprindea 11 bănci, dintre care 4 sucursale ale băncilor și grupurilor financiare străine (2015). În octombrie 2015, BNM a retras licența de funcționare pentru trei bănci. Începând din iunie 2015, BNM a instituit supravegherea specială asupra a 3 bănci³ din cele 11, care dețin în total 66.7 la sută din activele sectorului bancar. Motivațiile au fost legate de structura netransparentă a acționarilor și angajarea în operațiuni de creditare cu risc sporit.

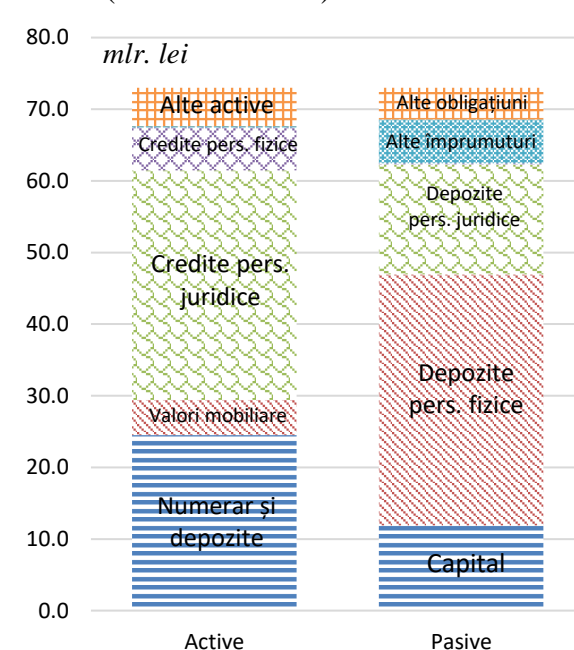
Sectorul bancar includea, la finele anului 2015, 814 subdiviziuni bancare și 7621 de angajați, fiecare gestionând în medie 9.1 milioane lei.

Băncile dispuneau, în principal, de capital străin, 82.9 la sută din capitalul social provenind de la investitori străini. Printre investitorii străini care participă la formarea capitalului băncilor Republicii Moldova sunt: Banca Europeană de Reconstrucții și Dezvoltare, bănci din Italia, Franța, România, precum și investitori corporativi din Germania, Austria, Marea Britanie, Ucraina, Cipru, Rusia, Grecia, Irak, SUA, Olanda, Liechtenstein, Elveția, Cehia.

Graficul nr.1. Gradul de intermediere financiară

Graficul nr. 2. Structura bilanțieră a sectorului bancar (decembrie 2015)

Activele totale erau structurate, preponderent, în credite (circa 52.3 la sută) și numerar și depozite (33.1 la sută, Graficul nr. 2). Ponderea creditelor în totalul activelor denotă o activitate de creditare rezervată a băncilor, majoritatea preferând să mențină o parte semnificativă a activelor în numerar și echivalente de numerar. Creditele totale ale sectorului bancar cuantificau circa 31 la sută din PIB, înregistrând o descreștere pe parcursul anului 2015 (Graficul nr.1).

Băncile promovau creditarea în monedă națională (58%, decembrie 2015), iar ponderea creditelor în euro și dolari a avut o tendință de ușoară creștere comparativ cu anul 2014 (de

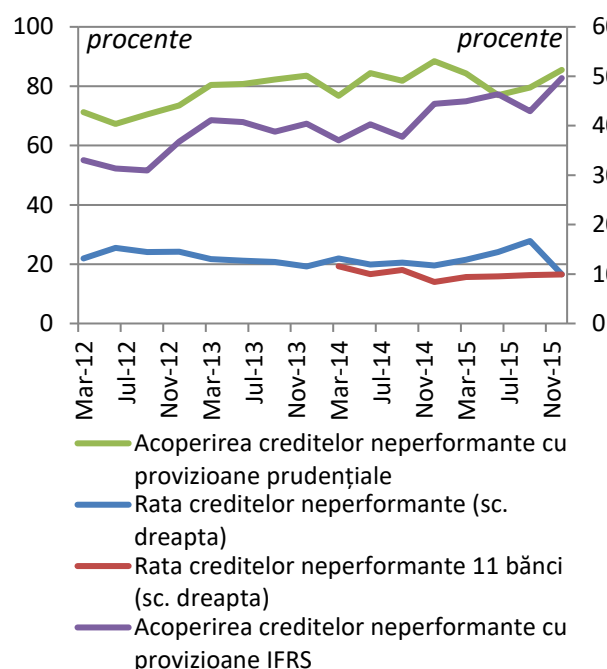
³ BC „Moldindconbank” S.A., B.C. „VICTORIABANK” S.A. și BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S.A

la 40.0 la sută la 42.0 la sută în decembrie 2015). Structura creditării pe categorii de activitate și debitori relevă orientarea dominantă către finanțarea comerțului (30.5 la sută). Creditarea industriei alimentare (9.3 la sută) și creditarea consumului (8 la sută) sunt următoarele categorii vizate de bănci.

Activele și pasivele denumite în monedă străină aveau o pondere mare în bilanțul băncilor (44.0 la sută din activele totale, respectiv 43.8 la sută din pasivele totale în decembrie 2015).

În decembrie 2015, structura pasivelor bancare era formată în proporție de 48.0 la sută din depozitele populației, companiile deținând 21.0 la sută din acestea. Capitalul băncilor reprezintă 16.3 la sută din pasive și aportul acestuia a fost în descreștere în ultimii 3 ani, înregistrând o majorare semnificativă în anul 2015, ca urmare a retragerii licenței a 3 bănci cu nivel de capitalizare redus. Băncile din Moldova se concentrează pe atragerea resurselor locale, în speță de la persoane fizice rezidente. Ponderea datoriilor băncilor mari⁴ în totalul datoriilor sectorului bancar constituia 68.0 la sută (decembrie 2015).

Grafic nr.3. Indicatori privind calitatea activelor

Calitatea activelor

Rata creditelor neperformante pentru băncile din Republica Moldova reprezenta 10.0 la sută (11 bănci, decembrie 2015, Graficul nr. 3) și a avut valori relativ stabile în ultimii trei ani. La nivelul agregat al sistemului, creditele neperformante (substandard, dubioase și compromise) constituiau 3.8 miliarde lei, iar reducerile totale prudențiale erau 4.4 miliarde lei. Reducerea ratei de neperformanță la sfârșitul anului 2015 se datora retragerii licenței pentru trei bănci în octombrie 2015. Acoperirea creditelor neperformante cu provizioane prudențiale era de 85.0 la sută.

Solvabilitatea

Indicatorul suficienței capitalului ponderat la risc relevă o solvabilitate ridicată și în creștere a sectorului bancar, valoarea acestuia fiind de 26.1 la sută în decembrie 2015 (Graficul nr.5). Toate băncile înregistrau valori superioare pragului minim reglementat de BNM privind indicatorul de solvabilitate (16.0 la sută).

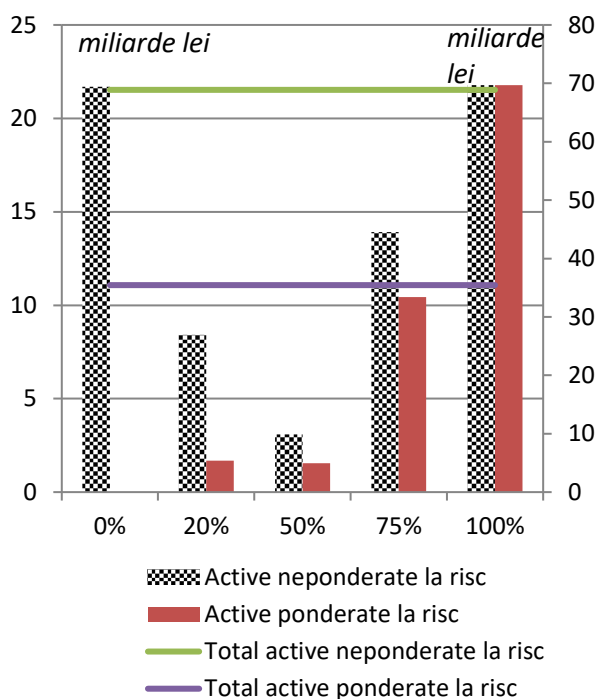
Capitalul normativ total atinge valoarea de 9.3 miliarde lei (decembrie 2015) și includea capitalul de gradul I și capitalul de gradul II (capitalul de gradul II fiind limitat la maximum 100% din capitalul de gradul I) din care se deduc cotele de participare în capitalul altor bănci care dețin licența Băncii Naționale a Moldovei. Componenta dominantă era capitalul de gradul I (97%), celelalte segmente fiind marginale. Capitalul de

⁴ Băncile cu active peste 7500 mil. lei

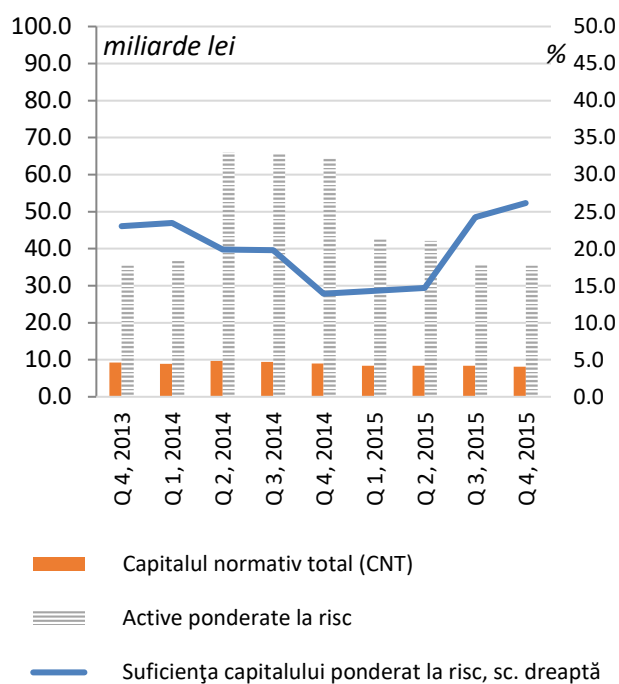
gradul I era concentrat la nivelul băncilor mari, ponderea acestuia în totalul capitalului de grad I al întregului sector bancar fiind de 58.1 la sută.

În prezent, reglementările prudențiale prevăd ponderarea activelor cu 0%, 20%, 50%, 75%, 100%⁵!!! Activele fiind clasificate, în principal, în categoriile 0% și 100% (Graficul nr. 4). La finele anului 2015, activele ponderate la risc constituiau 35.5 miliarde lei, ceea ce reprezintă o pondere de risc medie de 51.0 la sută.

Graficul nr. 4. Structura activelor pe categorii de ponderare la risc (decembrie 2015)

Graficul nr. 5. Indicatori de solvabilitate

Profitabilitatea

Profitabilitatea sectorului bancar era în creștere, toate băncile înregistrând profit în 2015 (1.44 miliarde lei). Indicatorii rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului bancar au înregistrat o dinamică ascendentă pe parcursul anului, atingând nivelul de 5.2 la sută, respectiv 12.8 la sută (decembrie 2015).

Lichiditatea

Toate băncile înregistrau valori ale indicatorilor de lichiditate în limitele reglementate. Media pe sistem a indicatorului lichidității pe termen lung (principiul I al lichidității, active cu termenul de rambursare mai mare de doi ani/resurse financiare cu

⁵ Cu 0% sunt ponderate: numerarul, valorile mobiliare de stat, altele. Cu 20% sunt ponderate: numerar - instrumente în proces de încasare, soldul conturilor corespondente și al mijloacelor plasate în băncile din Republica Moldova și din țările OCDE, soldul conturilor corespondente și al mijloacelor plasate cu termenul de până la un an în băncile altor țări (cu excepția OCDE și a Republicii Moldova). Cu 50% sunt ponderate: creditele asigurate prin prima ipotecă rezidențială a debitorului, creditele acordate sectorului public, cu excepția guvernului central și a creditelor garantate sau asigurate cu valori mobiliare emise de acesta. Cu 75% sunt ponderate: alte credite asigurate cu ipotecă rezidențială, creditele asigurate cu ipotecă comercială și industrială. Cu 100% sunt ponderate: terenurile, clădirile, utilajele, soldul conturilor corespondente și al mijloacelor plasate cu termenul de peste un an în băncile altor țări (cu excepția OCDE și a Republicii Moldova), altele.

termenul potențial de retragere mai mare de doi ani) era de 0.7. Limita reglementată a indicatorului este ≤ 1 .

Valoarea indicatorului lichidității curente pe sector - principiul II al lichidității a constituit 41.5 la sută, majorându-se pe parcursul anului 2015 cu 8.6 p.p. Indicatorul consemnând pragul minim reglementat de 20.0 la sută. Activele lichide au înregistrat 28.7 miliarde lei (decembrie 2015), reprezentând 42.0 la sută din activele totale, având tendința de creștere (ritm de creștere de 45.2 la sută față de 2014).

Capitolul II. Standardele BASEL III

Un sistem bancar puternic și rezistent reprezintă baza pentru o creștere economică sustenabilă, ținând cont de rolul de intermediere financiară în procesul de creditare pe care îl realizează băncile. Mai mult ca atât, băncile furnizează servicii importante consumatorilor, întreprinderilor mici și mijlocii, companiilor mari și autorităților publice care utilizează aceste servicii cu o mare încredere pentru derularea activităților lor zilnice la nivel național și internațional. Sustenabilitatea și rezistența la șocuri și crize a băncilor în parte și a sistemului bancar în întregime sunt, de asemenea, importante, având în vedere faptul că aceste instituții activează cu surse financiare atrase de la populație, iar aceste economii constituie majoritatea surselor în bilanțurile băncilor. Respectiv, în funcțiile de bază ale unui supraveghetor bancar se regăsește atât necesitatea menținerii stabilității financiare, cât și siguranța depozitelor persoanelor fizice printr-un cadru coerent de reglementare și supraveghere.

Reglementările Basel II și tranziția la Basel III

În anul 2004, ținând cont de evoluțiile produselor și serviciilor bancare, precum și de dezvoltarea instituțiilor bancare și influența acestora asupra economiilor naționale și internaționale, Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară a emis Acordul de Capital (Basel II). Basel II avea drept scop crearea unui fundament solid pentru reglementarea prudențială a capitalului, supravegherea și disciplina de piață, precum și pentru gestionarea adecvată a riscurilor și menținerea stabilității financiare. Un obiectiv cheie al Basel II l-a constituit îmbunătățirea gestionării riscului prin intermediul utilizării celor 3 Piloni de bază, unde:

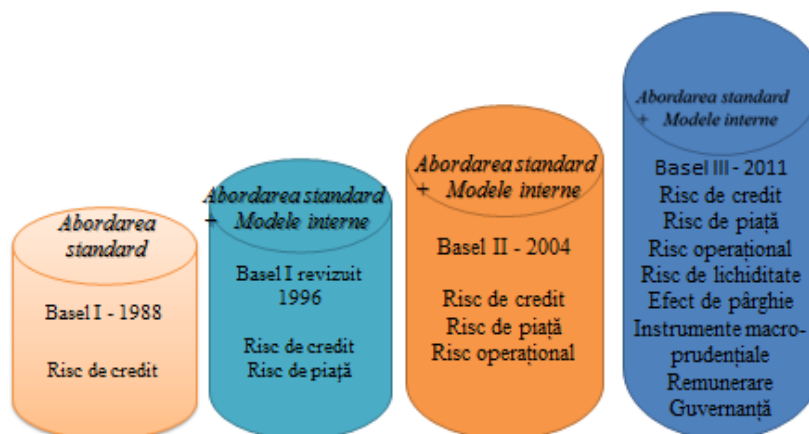
1) **Pilonul 1 "Cerințe de capital"** prevedea regulile de determinare a cerințelor de capital pentru riscul de credit, riscul de piață și riscul operațional – abordare cantitativă;

2) **Pilonul 2 "Supravegherea adecvării capitalului"** reglementa procesul de evaluare a procedurilor interne ale băncilor privind adecvarea capitalului la profilul de risc, prin impunerea cerinței de menținere a capitalului în exces față de nivelul minim indicat de Pilonul 1 și implementarea unor mecanisme de intervenție timpurie a autorităților de supraveghere – abordare calitativă;

3) **Pilonul 3 "Disciplina de piață"** prevedea cerințe de raportare către autoritatea de supraveghere – instrument necesar pentru supravegherea prudențială, precum și cerințe de publicare pentru bănci, cu scopul de a asigura disciplina de piață. De asemenea, pilonul 3 accentua importanța existenței unei colaborări eficiente dintre autoritățile de supraveghere și asigurarea schimbului de informații în acest scop.

Ca și Basel I, Acordul de capital Basel II a reprezentat un cadru de reglementare recunoscut la nivel internațional și aplicat în majoritatea statelor din lume, fiind utilizat ca o sursă de referință pentru cerințele și practicile necesare a fi prezente la nivelul băncilor și supraveghetorilor bancari.

Prevederile Basel III constituie perfecționarea abordării bazate pe risc a Basel II. Scopul principal este de a spori capacitatea capitalului de acoperi pierderile înregistrate din activitatea băncilor.

Fig. 1: Evoluția cadrului de reglementare elaborat de Comitetul Basel

Ca răspuns la deficiențele Basel II, scoase la iveală de criza financiară globală din 2008-2009, Comitetul Basel pentru Supraveghere Bancară a creat noi măsuri de consolidare a sistemului financiar global, publicate drept Basel III în 2010 (*a se vedea Fig. 1*) și modificate ulterior. Componenta capitalului a fost îmbunătățită: a crescut capacitatea capitalului de absorbție a pierderilor. Astfel, a fost consolidată structura capitalului și alte elemente de capital sub formă de datorii, cum ar fi datorii subordonate și hibride, ce urmează a fi excluse în cazul în care acestea nu corespund criteriilor reglementate de Basel III, care vor fi treptat eliminate din structura fondurilor proprii, în cazul în care astfel de instrumente există în structura de capital la bănci.

Conform cerințelor Basel III, capitalul de o calitate și cantitate adecvată, care constă din capitalul vărsat și rezervele acumulate, trebuie să fie păstrat și să fie capabil să acopere riscurile asumate de bancă, și respectiv supus majorări anuale graduale. În vederea asigurării menținerii unui nivel de capital adecvat riscurilor asumate sunt necesare rezerve suplimentare de capital sub forma amortizoarelor de capital, introduse prin noile reglementări ale Comitetului Basel și anume:

- 1) un amortizor de conservare a capitalului constituit din fonduri proprii de nivel 1 de bază egale cu 2.5 la sută din valoarea totală a expunerii la risc a instituției și,
- 2) amortizatorul anticiclic, a cărui menținere este determinată de decizia BNM, în scopul de a reduce mișcările pro-ciclice.

Totodată, Basel III presupune o metodă mai complexă de calcul a mărimii activelor ponderate la risc (RWA) comparativ cu Basel I și II.

Printre modificările introduse se numără și includerea ratei efectului de levier (grad de îndatorare), un instrument prudențial nou care reprezintă un maxim de transmisie sau de levier indiferent de ponderea la risc și care stabilește regula potrivit căreia fondurile proprii de nivel I trebuie să fie egale cu minimum 3.0 la sută din activele totale. Cu toate că îndatorarea semnificativă a băncilor, comparativ cu alte sectoare ale economiei, reprezintă o situație acceptabilă, ținând cont de genul de activitate desfășurat, criza financiară globală a demonstrat că, totuși, acest efect ar fi necesar de monitorizat și, eventual, reglementat în comun cu cerința de capital. Astfel, aceste cerințe prudențiale urmează să fortifice capitalul bancar atât pentru a acoperi, eventual, pierderile din activele neperformante, cât și să

asigure capacitatea băncii de a-și onora obligațiunile față de creditori în termenele și condițiile stabilite.

De asemenea, Basel III a introdus pentru prima dată la nivel internațional reguli și standarde uniformizate de calcul al indicatorilor de lichiditate, care implică două modele de măsurare, și anume cerința de acoperire a necesarului de lichiditate (LCR) și indicatorul de finanțare stabilă netă (NSFR).

LCR presupune că stocul de active lichide ar trebui să fie disponibil în orice moment pentru a acoperi ieșirile de lichiditate. Nivelul nevoilor de lichiditate într-o situație de criză de lichiditate pe termen scurt ar trebui să fie determinat în mod standardizat, asigurându-se astfel condiții egale de concurență. Comitetul Basel și-a propus să se asigure că o astfel de determinare standardizată nu ar avea consecințe nedorite asupra piețelor financiare, acordării de credite și creșterii economice, luând în considerare, de asemenea, diferite modele de afaceri și de investiții și medii de finanțare ale băncilor în diferite state ale lumii. Din aceste motive, implementarea reglementărilor cu privire la LCR a fost etapizată pe mai mulți ani.

Indicatorul de finanțare stabilă netă este o componentă cheie a reformelor Basel III în promovarea unui sector bancar mai rezistent. Va fi necesar ca băncile să mențină un profil ferm de finanțare în raport cu activitățile bilanțiere și extrabilanțiere. O structură riguroasă de finanțare diminuează probabilitatea că întreruperea de la sursele obișnuite de finanțare ale unei bănci va eroda poziția de lichiditate într-un mod care ar putea crește riscul de colaps al lichidității și, eventual, ar duce la un stres sistemic de proporții. În particular, indicatorul de finanțare stabilă netă limitează dependența exagerată față de finanțarea interbancară pe termen scurt, încurajează o evaluare mai bună a riscului de finanțare asupra tuturor elementelor bilanțiere și extrabilanțiere și promovează stabilitatea în finanțarea activității băncii. Acest indicator este, la momentul actual, unul dintre cele mai discutate subiecte la nivelul reglementatorilor, iar Comitetul Basel nu a comunicat o decizie finală cu privire la modul în care acesta urmează a fi aplicat și calculat.

Cerința de capital, indicatorii de levier și de lichiditate, fiind indicatori cantitativi în mare parte, reprezintă elementele reglementate de Pilonul 1. Totodată, Basel III a introdus și unele actualizări în privința celorlalți doi piloni pentru a perfecționa cadrul de guvernare internă, risc management, raportare și publicare a informațiilor aferente activității băncilor, dar și a procesului de supraveghere a instituțiilor bancare.

Astfel, în scopul implementării cu succes a noilor cerințe prin transpunerea reglementărilor CRD IV / CRR (Pachetul CRD IV/CRR include Directiva 2013/36/UE a Parlamentului European și a Consiliului cu privire la accesul la activitatea instituțiilor de credit și supravegherea prudențială a instituțiilor de credit și a firmelor de investiții și Regulamentul nr. 575/2013 al Parlamentului European și al Consiliului privind cerințele prudențiale pentru instituțiile de credit și societățile de investiții), BNM se va pregăti cu tot necesarul pentru a efectua evaluarea fiecărei bănci pe care o supraveghează în vederea determinării modelului metodologiei ce urmează a fi aplicat de către bănci, și anume abordări standardizate și abordări avansate. Însușirea complexității acestor metodologii și dobândirea încrederii în relațiile cu conducerea băncilor va fi un proces destul de îndelungat și, respectiv, nu va permite aplicarea în practică a abordărilor avansate odată cu trecerea efectivă la noul cadru de reglementare. Astfel, Banca Națională a Moldovei va permite o perioadă utilizarea doar a abordărilor standardizate pentru calculul cerinței de capital, aceasta fiind o practică sănătoasă folosită de autoritățile de supraveghere din alte state.

De asemenea, este necesar de a îmbunătăți cunoștințele experților BNM și ai băncilor în contextul Pilonilor 2 și 3 care sunt orientate spre politica de management al riscului băncii și disciplina de piață și care completează cerințele minime de capital din

Pilonul 1. BNM va pune accent pe rolul său de supraveghetor pentru a evalua politicile interne ale băncilor cu privire la adecvarea capitalului intern și a lichidității în cadrul procesului de management al riscului utilizat de bănci.

În acest context, va fi evaluat impactul cerințelor cantitative și calitative asupra capitalului reglementat al băncii aferente implementării Basel III în bănci. Fiecare bancă are specificul său de activitate, astfel impactul va fi determinat ținând cont de situația sistemului bancar și a fiecărei bănci, în corelare cu profilul de risc al acesteia. Exercițiul de impact va fi derulat în baza unui chestionar, model utilizat în astfel de scopuri în alte state care au implementat Basel II și, ulterior, Basel III.

Luând în considerare faptul că Basel III, cu încorporarea principiilor Basel II, reprezintă un cadru mai complex decât Basel I, este necesar ca BNM să asigure un cadru mai flexibil pentru stabilirea cerințelor de capital adecvat profilului de risc al băncilor, să creeze condiții potrivite pentru asigurarea stabilității sistemului financiar. Cea mai bună metodă de implementare a Basel III va fi o abordare pe etape în vederea perfecționării legislației bancare și a pregătirii personalului BNM, precum și a personalului băncilor supravegheate.

Punctul de pornire al BNM este reprezentat mai degrabă de regimul Basel I decât de Basel II, astfel sarcina de adaptare și apropiere de regimul Basel III prin transpunerea cadrului european CRD IV/CRR, într-un timp restrâns este cu mult mai dificilă. Astfel, Basel III are ca scop crearea unei baze solide pentru reglementarea cadrului prudential, inclusiv aferent adecvării capitalului, levierului financiar și a lichidității, dezvoltarea procesului de supraveghere, disciplinei pe piață, precum și a principiilor de gestionare a riscurilor și de menținere a stabilității financiare.

BNM, în calitatea sa de autoritate de supraveghere va avea nevoie de identificarea unui echilibru eficient între procesul de implementare Basel III și alte priorități în domeniul supravegherii. Această abordare presupune că obiectivele Basel III nu reprezintă doar cerința de conformare cu setul de reguli aferente capitalului și lichidității. Cadrul respectiv are ca scop dezvoltarea unei infrastructuri adecvate, a sistemelor de gestionare a riscurilor și de menținere a stabilității financiare, adecvarea capitalului, precum și implementarea noilor instrumente de supraveghere a băncilor comparabile cu cele internaționale.

Capitolul III. Definirea problemelor și argumentarea necesității unei strategii de implementare

Ținând cont de angajamentele Republicii Moldova asumate prin Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană în contextul transunerii pachetului CRD IV/CRR, BNM a aplicat și a contractat asistență tehnică din partea donatorilor externi. Astfel, Uniunea Europeană susține financiar BNM printr-un proiect Twinning aferent consolidării capacității instituționale în domeniul reglementării și supravegherii, care este în derulare din 30 iunie 2015 cu suportul tehnic comun al Băncii Naționale a României și Băncii Centrale din Olanda. Proiectul are ca scop dezvoltarea cadrului legislativ aproximativ al acquis-ului european și consolidarea instituțională a BNM în acest sens.

Analizele efectuate în cadrul BNM, în special ultimele recomandări ale misiunii FSAP⁶ din anul 2014, precum și cele efectuate cu suportul experților străini în cadrul proiectului Twinning au stat la baza identificării contextului actual și a principalelor **probleme**, după cum urmează:

---

⁶ Misiune FSAP – misiune a Băncii Mondiale și a Fondului Monetar Internațional aferentă evaluării sectorului financiar în contextul conformării cu standardele internaționale în acest domeniu.

1) *Cadrul legislativ-normativ necesită adaptare cu cele mai bune și moderne practici și standarde din domeniu:* evaluările externe, precum și natura modificărilor efectuate la baza normativă a BNM arată că aceasta, în mare parte, nu corespunde standardelor actuale. Totodată, pentru a reuși acoperirea domeniilor actualmente nereglementate, BNM întreprinde acțiuni de a amenda și completa cadrul de reglementare existent pentru a soluționa situațiile apărute în sector. Acestea, cu toate că au ca scop prevenirea unor probleme și promovarea unor practici sănătoase de activitate în bănci, în majoritatea cazurilor par a fi ca o reacție, uneori tardivă, pentru rezultatele deja scontate. Astfel, un cadru normativ modern, similar celui european ar crea premise pentru dezvoltarea durabilă a instituțiilor financiare, deschiderea către investitori strategici din extern, consolidarea cooperării cu supraveghetorii din alte state și recunoașterea echivalenței cadrului Republicii Moldova de autoritățile similare din străinătate.

2) *Capacitatea instituțională insuficientă a BNM în contextul exercitării funcțiilor sale de supraveghere bancară:* BNM nu dispune de toate instrumentele necesare pentru prevenirea problemelor din sistemul bancar, iar procesele de modernizare și dezvoltare a instrumentelor și tehnicilor de supraveghere existente nu asigură sporirea calității activităților efectuate în acest sens și promovarea unui comportament prudent din partea entităților supravegheate. Cu toate că, pe parcursul anului 2016, BNM a întreprins un șir de acțiuni pentru a spori capacitatea și funcționalitatea funcției sale de supraveghere, procesul este unul complex și necesită să fie continuat pentru a asigura dezvoltarea durabilă a funcției de supraveghere și a instrumentelor disponibile în acest sens.

3) *Calitatea structurii organizatorice a instituțiilor bancare:* evaluarea efectuată de organizațiile internaționale specializate a fost negativă, în majoritatea cazurilor, recomandările având drept scop îmbunătățirea situației date. Luând în considerare că regulile internaționale (Basel III) au stabilit deja anumite mecanisme de control și gestiune a riscurilor și un model de guvernare adecvat pentru activitatea unei bănci, BNM consideră că dezvoltarea cadrului de reglementare în acest sens, care ar cuprinde și cele mai bune tehnici de supraveghere pentru supraveghetor, ar îmbunătăți în mod considerabil calitatea organizării băncilor din Republica Moldova.

În cazul sistemului bancar din Republica Moldova, cerințele Basel III urmează a fi implementate prin transpunerea în legislația autohtonă a prevederilor legislației Uniunii Europene (pachetul CRD IV/CRR).

În acest sens, este evidentă necesitatea și importanța elaborării unei strategii, al cărei scop este identificarea măsurilor necesare de realizat pentru implementarea pachetului CRD IV / CRR, strategie care urmează a fi comunicată publicului larg pentru pregătirea acțiunilor prin care se vor soluționa problemele arătate.

Capitolul III¹. Proiectul Twinning aferent consolidării capacității instituționale a BNM în domeniul reglementării și supravegherii

Twinning reprezintă un instrument de cooperare dintre autoritățile din statele membre ale UE și cele ale unei țări beneficiare situate în afara acesteia. Acțiunile inițiate în sensul dat țin de modernizarea instituției susținute prin instruire și reorganizare, precum și de armonizarea cadrului legal cu acquis-ul comunitar.

Obiectivul proiectului, de care beneficiază BNM, vizează în special îmbunătățirea reglementărilor prudențiale ale băncilor, orientate spre afirmarea unui sector bancar solid și competitiv. Astfel, conform angajamentelor asumate de Republica Moldova prin Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, timp de 3 ani de la semnarea acestuia, legislația Republicii Moldova urmează a fi armonizată cu actele UE și standardele internaționale aferente Basel III. Exigențele în cauză se raportează, în principal, la capital, levierul

financiar, lichiditate, expunerile mari și dezvăluirea informației. Aplicarea acestora va avea un impact direct asupra sectorului bancar sub aspectul diminuării riscurilor.

De asemenea, în cadrul proiectului Twinning se asigură o atenție sporită dezvoltării instrumentelor de supraveghere și consolidarea per ansamblu a funcției respective din cadrul BNM prin instruirea angajaților, schimbul de experiență cu experții străini, efectuarea studiilor de impact și a altor evaluări care permit atât perfecționarea cunoștințelor în domeniul dat, precum și analiza perspectivelor de implementare a noului cadru legislativ și impactul potențial al acestuia asupra stabilității sectorului bancar din Republica Moldova. În acest sens, o componentă importantă din cadrul proiectului Twinning este dedicată dezvoltării resurselor umane în cadrul BNM, prin evaluarea necesităților de formare profesională a angajaților din cadrul funcțiilor de reglementare și supraveghere, identificarea partenerilor de dezvoltare ce oferă instruire în domeniile date, precum și a metodelor de gestiune și transfer a cunoștințelor deja acumulate la nivelul băncii.

Capitolul IV. Obiectivele generale și specifice

Un element cheie care urmează a fi luat în considerație înainte de a trece la Basel III este sistemul de supraveghere bazat pe cele mai bune practici, inclusiv prin conformarea cu principiile Basel.

Existența personalului potrivit la nivelul BNM este esențială pentru implementarea cu succes a pachetului Basel III. Aceasta poate implica consolidarea programelor de formare pentru personalul existent, dar și angajarea de personal calificat. În special, în cazul implementării abordărilor avansate pentru Basel III, există o nevoie de a păstra atât personalul cu expertiză cantitativă bancară și de supraveghere, cât și cu abilități de a înțelege sistemele de evaluare a băncilor, modelele și strategiile de evaluare a capitalului înainte de a aplica cerințele pachetului CRD IV/CRR. În contextul aplicării abordărilor standardizate, personalul de supraveghere ar putea avea nevoie să își dezvolte aptitudinile în domeniul evaluării modelului de afaceri, guvernantei interne, riscului de credit, riscului de piață și a riscului operațional, precum și de evaluare a adecvării capitalului și lichidității în conformitate cu Pilonul 2.

Pentru a susține o supraveghere eficientă trebuie îndeplinit un număr de condiții juridice și de reglementare. Aceste condiții sunt, în mare parte, prevăzute de Principiile de bază ale Comitetului Basel cu privire la independență, autonomie operațională, resurse adecvate, puterile de reglementare și de remediere corespunzătoare, inclusiv de protecție pentru angajații autorităților de supraveghere.

Propunerile Comitetului Basel constau în stabilirea interacțiunii între sistemul de gestionare a riscurilor și o guvernare corporativă solidă la nivelul băncilor. La rândul ei, conducerea băncilor trebuie să înțeleagă și să recunoască importanța acestor subiecte majore pentru desfășurarea cu succes a procesului de implementare a noului cadru de reglementare.

Rolul primar al sistemului bancar este de a asigura intermedierea financiară într-un stat, realizată în condiții de competitivitate sănătoasă.

Pentru realizarea eficientă și ordonată a scopului trasat de Strategie sunt stabilite următoarele **obiective generale și obiective specifice**:

1. Elaborarea cadrului legislativ primar și secundar aferent activității băncilor de implementare a Basel III prin prisma pachetului european din acest domeniu (CRD IV):

1.1 *Promovarea unei legi noi aferente activității băncilor;*

1.2 *Aprobarea de către BNM a noului cadru secundar aferent activității băncilor în baza legii bancare noi.*

2. Dezvoltarea capacității instituționale a BNM și a instrumentelor de supraveghere bancară on-site și off-site în conformitate cu noul cadru legislativ bancar:

2.1 Consolidarea capacității instituționale a funcției de supraveghere a băncilor prin asigurarea capacității de a activa în condițiile noului cadru legislativ;

2.2 Implementarea instrumentelor de supraveghere bancară on-site și off-site pentru satisfacerea cerințelor noului cadru legislativ.

3. Supravegherea și coordonarea procesului de implementare a noului cadru legislativ în băncile din Republica Moldova de către BNM:

3.1 Solicitarea de către BNM a elaborării și prezentării de către bănci a planurilor detaliate de implementare a noilor cerințe și a identificării resurselor necesare pentru acest proces, precum și verificarea de către BNM a realizării acestor planuri;

3.2 Monitorizarea și evaluarea prin instrumente de supraveghere disponibile a nivelului de pregătire a băncilor pentru implementarea noului cadru legislativ bancar, la data intrării în vigoare a acestuia.

Capitolul V. Măsurile necesare pentru atingerea obiectivelor și rezultatelor scontate

În contextul Strategiei BNM de implementare a standardelor Basel III în Republica Moldova prin prisma cadrului legislativ european (pachetul CRD IV/CRR) se propun **următoarele măsuri:**

1. Stabilirea calendarului de implementare a noilor cerințe

BNM își propune următoarele etape de implementare a standardelor Basel III în Republica Moldova, care sunt dezvoltate în *Anexa 1*:

Etapa 1: Realizarea unei evaluări generale cu privire la deficiențele existente în cadrul de reglementare și supraveghere prudențială a băncilor (*ianuarie 2016 – iunie 2017*), în cadrul căreia principalele activități sunt:

- 1) familiarizarea cu pachetul Basel III și cu standardele europene aplicabile a angajaților implicați în proces;
- 2) evaluarea deficiențelor existente în cadrul de reglementare și supraveghere prudențială a băncilor;
- 3) evaluarea necesităților de formare profesională la nivelul Băncii Naționale a Moldovei;
- 4) inițierea dialogului și realizarea schimbului de informații cu sectorul bancar.

Etapa 2: Derularea de studii de impact cantitativ pentru cuantificarea efectelor posibile de la trecerea la noile standarde a sectorului bancar (*noiembrie 2015 – ianuarie 2017*). În această etapă, eforturile vor fi canalizate simultan în următoarele domenii:

- 1) derularea unui studiu de impact cantitativ privind efectele implementării CRD IV asupra cerințelor de capital și de fonduri proprii;
- 2) derularea unui studiu de impact cantitativ privind implementarea noilor indicatori de lichiditate prevăzuți de cadrul Basel III ;
- 3) derularea unui studiu de impact cantitativ privind implementarea indicatorului de levier prevăzut de cadrul Basel III.

Etapa 3: Transpunerea pachetului CRD IV/CRR, inclusiv cadrul de raportare COREP și FINREP, în cadrul legislativ și de reglementare național (*ianuarie 2016 – decembrie 2018*). Activitățile incluse în această etapă și termenele de realizare sunt descrise în *Anexa 1*. Important de menționat, datele prevăzute în *Anexa 1* cu privire la intrarea în vigoare sunt orientative și depind de data adoptării în Parlamentul Republicii Moldova a proiectului Legii privind activitatea băncilor, iar prevederile acestor acte normative pot fi influențate

de rezultatele studiilor de impact realizate de BNM atât la etapa inițială de implementare a noului cadru, cât și la o etapă ulterioară.

Etapa 4: Dezvoltarea mijloacelor pentru realizarea supravegherii sectorului bancar la standardele impuse de pachetul Basel III și la standardele europene aplicabile (*ianuarie 2016 – decembrie 2018*). În această etapă, eforturile vor fi canalizate simultan în următoarele domenii:

- 1) activități de instruire și specializare a personalului din cadrul funcției de supraveghere, inclusiv prin participarea activă la procesul de elaborare și consolidarea a cadrului legislativ de transpunere a pachetului Basel III;
- 2) activități de supraveghere de la sediul BNM (off-site) pentru verificarea pregătirii implementării pachetului Basel III în bănci;
- 3) prezentarea de către bănci a planurilor detaliate de implementare a noilor cerințe și identificarea resurselor necesare pentru acest proces;
- 4) reluarea studiilor de impact asupra capitalului și lichidității și efectuarea testărilor la stres în vederea definitivării cadrului legislativ secundar, calibrarea și stabilirea ordinii de introducere a cerințelor prudențiale, precum și stabilirea dispozițiilor tranzitorii;
- 5) dezvoltarea instrumentelor de angajare, selectare, motivare și instruire a personalului calificat pentru BNM în ceea ce ține de funcția de reglementare și supraveghere.

Etapa 5: Desfășurarea supravegherii și reglementării conform prevederilor Noului Acord de Capital – Basel III în sectorul bancar (*începând cu data intrării în vigoare a noului cadru legislativ / normativ*), care va cuprinde, cel puțin, următoarele activități:

- 1) elaborarea de către bănci a primului raport ICAAP (proces de evaluare a adecvării capitalului intern) conform termenelor stabilite în Anexa 1;
- 2) elaborarea de către bănci a primului raport ILAAP (proces de evaluare a adecvării lichidității interne) conform termenelor stabilite în Anexa 1;
- 3) elaborarea de către BNM a primului raport SREP (proces de evaluare și revizuire în scop de supraveghere) și efectuarea primului control on-site bazat pe manualul SREP conform termenelor stabilite în Anexa 1;
- 4) prezentarea de către bănci a rapoartelor COREP conform termenelor stabilite în Anexa 1;

Efectuarea de către BNM a controalelor tematice la bănci pentru verificarea aplicării prevederilor noului cadru legislativ și de reglementare.

Etapa 6: Monitorizarea și actualizarea cadrului legislativ și de reglementare, cu luarea în considerare a evoluțiilor standardelor internaționale și ale UE în domeniul reglementării și supravegherii prudențiale (*permanent începând cu 1 ianuarie 2018*). În această etapă, eforturile vor fi canalizate în următoarele domenii:

- 1) actualizarea cadrului de raportare FINREP (individual și consolidat), ținând cont de modificările efectuate la acesta la nivelul UE și cu referire la cadrul de raportare COREP adoptat de BNM;
- 2) completarea cadrului legislativ secundar cu prevederi aferente securitizării și indicatorului de finanțare stabilă netă (NSFR);
- 3) monitorizarea și analizarea necesităților de reglementare care derivă din preluarea standardelor tehnice de reglementare și de implementare emise la

nivelul UE ori din ghidurile Autorității Bancare Europene aprobate după data de 31 decembrie 2015;

- 4) în colaborare cu CNPF, monitorizarea și analiza necesităților de reglementare care derivă din modificarea legislației din Republica Moldova în domenii adiacente precum piața de capital, care implică posibile completări ale cadrului legislativ primar și secundar din perspectivă prudențială.

2. Identificarea și selectarea opțiunilor naționale

Cerințele Acordului de Capital Basel III vizează domeniile în care BNM ar trebui să stabilească definițiile specifice, abordările sau limitele prudențiale pe care intenționează să le aplice, ținând cont de existența în cadrul internațional a unor opțiuni (opțiuni naționale) care stabilesc că un anumit domeniu sau o anumită cerință poate fi reglementată la nivelul unui stat într-un mod sau altul, astfel cum este prevăzut de pachetul Basel III. La stabilirea criteriilor care urmează a fi utilizate de BNM în realizarea acestor opțiuni naționale trebuie luate în considerare situația pe piața locală și experiența autorității de supraveghere și a băncilor, precum și faptul că opțiunile trebuie să fie consistente cu obiectivele generale stabilite de cadrul european.

Suplimentar, la identificarea acestor opțiuni din diverse domenii, BNM va avea nevoie de resurse dedicate procesului de formulare a unor standarde naționale prudențiale și reguli pentru aplicarea diferitelor cerințe prudențiale stabilite de pachetul CRD IV. De exemplu, conform abordării standardizate pentru riscul de credit, supraveghetorul poate evalua dacă este oportun de a aplica o pondere de 35.0 la sută pentru ipoteca rezidențială, ținând cont de istoricul de pierdere în țara respectivă, precum și de criteriile prudențiale stricte care urmează a fi aplicate pentru această pondere. BNM urmează, de asemenea, să elaboreze și să dezvolte standarde specifice în cazul abordărilor avansate și în procesul de validare / autorizare a acestor modele.

3. Evaluarea impactului trecerii la pachetul Basel III asupra băncilor din Republica Moldova

BNM urmează să cuantifice impactul pe care îl va avea pachetul CRD IV asupra băncilor la nivel individual, precum și asupra întregului sistem bancar. Inițial va fi desfășurat un studiu de impact (QIS) în formatul folosit de Comitetul Basel în acest scop. Acest gen de analiză urmează să atingă următoarele obiective:

- 1) să furnizeze băncilor totalitatea regulilor operaționale, precum și versiunile acestora, în cazul în care băncile pot alege o versiune sau alta;
- 2) să evalueze impactul regulilor asupra indicatorilor de capital, concentrându-se în special asupra acelor componente care vor contribui la modificări semnificative;
- 3) să permită băncilor să evalueze cum modificările survenite ca rezultat al aplicării noilor reguli corespund profilului lor de risc, și
- 4) să permită băncilor să discute orice subiecte care apar pe parcursul implementării noilor cerințe cu BNM, în calitatea sa de supraveghetor, pentru a asigura o interpretare corectă și coerentă a noilor reguli.

În cazul în care studiul de impact va indica că adoptarea noilor abordări va modifica nivelul agregat al capitalului (la nivel individual / pe sistem), BNM urmează să se asigure că cerințele de capital, precum și alte limite prudențiale noi, după caz, vor fi introduse gradual prin dispoziții tranzitorii stabilite în funcție de rezultatele studiului de impact pe sistem. BNM va colabora cu băncile pentru a determina intervalul realist de timp pentru ajustarea nivelului de capital anticipat adoptării noului cadru și identificarea surselor de capital acceptabile, precum și va ține cont de opinia generală a sectorului bancar cu privire la nivelul altor limite prudențiale stabilite în noul cadru.

3¹. Intrarea în vigoare a noului cadru legislativ primar și secundar

Ținând cont de angajamentele asumate prin Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, BNM va promova intrarea în vigoare a noii legi și a reglementărilor secundare începând cu 1 ianuarie 2018.

Totodată, pentru a asigura o implementare armonioasă la nivelul sistemului bancar, în reglementările secundare vor fi prevăzute dispoziții tranzitorii specifice fiecărui domeniu reglementat, care va permite repartizarea în timp a presiunii de reglementare asupra băncilor. Dispozițiile tranzitorii vor ține cont, în mod obligatoriu, de rezultatele studiilor de impact efectuate atât la începutul procesului de transpunere, cât și înainte de etapa de implementare propriu-zisă.

În acest sens, cerințele prudențiale aferente fondurilor proprii, cerințele de capital, inclusiv în ceea ce privește impactul riscurilor de credit, de piață și operațional asupra acestora, precum și cerințele aferente expunerilor mari vor fi aplicabile din data intrării în vigoare a cadrului legislativ nou, dar prima raportare în baza cadrului COREP către BNM va fi amânată pentru luna aprilie 2018 pentru situațiile din 31 martie 2018 și 31 decembrie 2017 (în aceste 4 luni, pentru a monitoriza evoluția sectorului bancar, băncile vor raporta în continuare macheta lunară a capitalului normativ total).

Concomitent, cerințele prudențiale aferente riscului de lichiditate curentă (LCR), riscul de decontare, cerințele de capital aferente ajustării evaluării creditului, cerințele de raportare referitoare la efectul de levier vor fi aplicabile în termen de 6 luni de la data intrării în vigoare a cadrului legislativ primar, cu raportarea corespunzătoare în baza cadrului COREP pentru situația din 30 iunie 2018.

Cadrul de raportare FINREP nu va fi modificat la data intrării în vigoare a cadrului legislativ primar și va fi în continuare aplicat în modul corespunzător precum este aplicat în prezent în temeiul Legii instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995. Totodată, BNM va întreprinde măsurile necesare pentru a actualiza cadrul de raportare FINREP și a-l corela cu cadrul de raportare COREP

4. Cooperarea dintre autoritățile de resort aferentă activității instituțiilor supravegheate

BNM va asigura comunicarea privind activitățile și acțiunile planificate de a fi realizate pentru implementarea pachetului CRD IV/CRR către CNPF, în calitatea sa de autoritate de reglementare și supraveghere a societăților de investiții, care sunt obiect al pachetului menționat în comun cu băncile.

De asemenea, BNM va tinde spre o cooperare strânsă în acest sens cu alte autorități din Republica Moldova pentru promovarea procesului dat.

5. Consolidarea dialogului cu băncile din Republica Moldova

Este extrem de important ca băncile și BNM să-și dezvolte cunoștințele în domeniul activității bancare și provocările de implementare a noului cadru, în special în cazul abordărilor avansate. Astfel, înainte de a lua o decizie finală în acest sens, BNM urmează să întreprindă următoarele:

- 1) să solicite băncilor să identifice tehnicile actuale de gestionare a riscurilor și evaluare internă a capitalului în cadrul băncilor;
- 2) să sensibilizeze atât băncile, cât și personalul din supraveghere cu privire la cerințele minime de capital și implicarea băncilor în procesele de gestionare a riscurilor – aspecte practice în acest sens;
- 3) să evalueze gradul de pregătire a băncilor pentru implementarea pachetului CRD IV;
- 4) să informeze despre procesul național de transpunere în legislație a cerințelor noului cadru;

5) să dezvolte o secțiune pe pagina interbancară dedicată întrebărilor adresate de bănci cu privire la aplicarea noilor cerințe.

BNM urmează să asigure în mod continuu dialogul bilateral cu băncile în procesul de implementare a noilor cerințe prin diferite metode, inclusiv inspecții tematice, auto-evaluări efectuate de bănci, întrevederi regulate cu reprezentanți ai sistemului bancar, conferințe etc.

Strategia de comunicare cu băncile urmează să țină cont de procesul de implementare a pachetului CRD IV/CRR și să aibă ca scop comunicarea așteptărilor BNM în mod periodic și eficient.

6. Asigurarea transparenței procesului de implementare a cerințelor pachetului CRD IV/CRR și a deciziilor BNM în acest sens

BNM va asigura în mod continuu și corespunzător informarea publicului și a instituțiilor implicate referitor la progresul realizat, rezultatele obținute, deciziile sale, precum și orice alte informații care pot fi considerate utile utilizatorilor externi cu privire la procesul de elaborare a noului cadru legislativ și implementarea acestuia la nivelul BNM și al entităților supravegheate.

7. Dezvoltarea și instruirea personalului din cadrul sectorului bancar

Existența unui personal calificat și instruit nu doar în cadrul BNM, dar și la nivelul fiecărei bănci este o condiție preliminară obligatorie pentru implementarea noilor cerințe în mod eficient și calitativ. Astfel, BNM va promova, în comunicarea cu sistemul bancar, o politică de atragere a resurselor umane calificate și instruite, inclusiv prin identificarea opțiunilor suplimentare de instruire a angajaților prin întrevederi cu experții BNM, seminare și conferințe organizate de donatorii externi de asistență tehnică, de asociațiile profesionale.

Totodată, BNM va evalua eforturile băncilor și strategiile de dezvoltare a resurselor umane prin alte mijloace și metode identificate de acestea, inclusiv de bugetul alocat pentru aceste scopuri, pentru că opțiunile BNM, de cele mai multe ori, vor reprezenta soluții de scurtă durată și specializate doar pe unele aspecte aferente cadrului legislativ nou.

Capitolul VI. Estimarea impactului și a costurilor (financiare și non-financiare) aferente implementării

Modernizarea sistemului bancar din Republica Moldova prin implementarea cerințelor Basel III aplicate la nivel internațional de multe state ale lumii, inclusiv și de Uniunea Europeană prin pachetul CRD IV/CRR urmează a fi efectuată prin utilizarea eficientă a resurselor, cu suportul donatorilor și al partenerilor externi, prin recurgerea la soluții optime de dezvoltare a sistemelor interne de gestionare a riscurilor în bănci, precum și prin furnizarea informațiilor relevante cu privire la acest proces pentru băncile implicate.

Din cele expuse mai sus, se poate concluziona că o mare parte din acțiunile planificate a fi realizate pentru implementarea eficientă a noului cadru va fi acoperită din punct de vedere financiar și non-financiar (experți, expertiză străină și cunoștințe) prin intermediul proiectului Twinning.

În partea ce ține de implementarea raportării în baza cadrului COREP către BNM și de implementarea cadrului de reglementare, cheltuielile vor fi suportate de către bănci la nivelul fiecărei instituții.

Totodată, la nivelul BNM se poate estima că vor fi sporite cheltuielile de personal în cazul consolidării organizaționale și instituționale a funcției de supraveghere, ceea ce implică creșterea numărului de personal calificat și crearea unor noi direcții de activitate în scopul asigurării acoperirii tuturor ariilor de activitate.

La nivelul băncilor costurile vor fi suportate din resurse proprii.

Capitolul VII. Procesul de monitorizare și raportare a indicatorilor de performanță

O mare parte din obiectivele strategice și cele specifice sunt acoperite de activitățile planificate în cadrul proiectului Twinning menționat. Corelarea obiectivelor și a etapelor din această strategie cu activitățile și scopul proiectului Twinning sunt reflectate în Anexa 1.

Rezultatele scontate și indicatorii de performanță ca urmare a realizării obiectivelor și etapelor stabilite, de asemenea, sunt reflectați în Anexa 1.

BNM va fi responsabilă de monitorizarea procesului de implementare a strategiei și va informa prin intermediul paginii sale web trimestrial, inclusiv despre progresul în proiectul Twinning. Totodată, realizările vor fi comunicate de către BNM în cadrul raportărilor obligatorii privind onorarea angajamentelor ce derivă din Acordul de Asociere RM-UE către autoritățile de resort, în cazul proiectului Twinning, de asemenea, către Delegația UE, în calitate sa de donator.